VNUHCM Journal of Economics, Business and Law 2026, 10(2):6726-6736

Open Access Full Text Article

Bài nghiên cứu

Ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt cho nhà đầu tư nước ngoài: kinh nghiệm quốc tế và kiến nghị cho Việt Nam

Đào Gia Phúc[1], Nguyễn Minh Thủy Vy[2,*]

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

TÓM TẮT

Đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) đóng vai trò quan trọng với sự phát triển của các quốc gia. Những biến động kinh tế toàn cầu như việc thay đổi các chính sách thuế, xung đột chính trị giữa các quốc gia hay xu hướng ``nearshoring'' (``gần hóa chuỗi cung ứng'') đã và đang tác động trực tiếp đến các ưu đãi đối với các nhà đầu tư. Nhiều quốc gia đã và đang triển khai hàng loạt chính sách ưu đãi mới, từ giảm thuế đến hỗ trợ cơ sở hạ tầng nhằm tạo môi trường đầu tư hấp dẫn để thu hút các dòng vốn FDI chất lượng cao. Cuộc cạnh tranh thu hút FDI giữa các quốc gia ngày càng trở nên gay gắt, đòi hỏi những chiến lược bài bản và sáng tạo để nắm bắt cơ hội trong kỷ nguyên số. Các ưu đãi đầu tư dần được điều chỉnh hướng đến việc tạo ra những điều kiện, cơ hội tiếp cận thuận lợi nhất đối với nguồn vốn FDI. Ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt là một loại hình ưu đãi cần được cân nhắc nhằm tạo ra chiến lược thu hút FDI hiệu quả trong bối cảnh hiện tại.

Bài viết tiến hành nghiên cứu sự chuyển dịch của các hình thức ưu đãi đầu tư thông qua việc khái quát bối cảnh quốc tế, Việt Nam và phân tích hiệu quả của ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt so với công cụ ưu đãi đầu tư tài chính nổi bật hiện tại – Ưu đãi thuế. Đồng thời, bài viết cũng nghiên cứu, phân tích các khung chính sách, quy định pháp luật về hình thức ưu đãi bằng tiền mặt tại ba quốc gia/khu vực tiêu biểu gồm Hoa Kỳ, Trung Quốc và Liên minh châu Âu (EU). Từ kết quả phân tích đối chiếu, bài viết chỉ ra thực trạng các ưu đãi đầu tư hiện hành của Việt Nam và đề xuất các kiến nghị có thể áp dụng tại Việt Nam.

Từ khoá: Đầu tư trực tiếp nước ngoài, khuyến khích, ưu đãi bằng tiền mặt, công nghệ, nhà đầu tư nước ngoài

[1]*Viện Pháp luật Quốc tế và So sánh, Trường Đại học Kinh tế - Luật, ĐHQG-HCM*

[2]*Bộ môn Cơ bản, Trường Cao đẳng FPT Polytechnic cơ sở Đồng Nai*

Liên hệ

Nguyễn Minh Thủy Vy, Bộ môn Cơ bản, Trường Cao đẳng FPT Polytechnic cơ sở Đồng Nai

Email: vynmt@fe.edu.vn

Lịch sử

- Ngày nhận: 23-06-2025
- Ngày sửa đổi: 22-09-2025
- Ngày chấp nhận: 30-04-2026
- Ngày đăng: 26-06-2026

DOI : https://doi.org/10.32508/vnuhcmj-ebl.v10i2.1668

Check for updates

Bản quyền

© Tạp chí ĐHQG Tp.HCM. Đây là bài báo công bố mở được phát hành theo các điều khoản của the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Với mục đích nghiên cứu nêu trên, bài viết nghiên cứu bằng 02 phương pháp cụ thể sau:

(i) Phương pháp luật học so sánh: Bài viết tiến hành nghiên cứu, phân tích kinh nghiệm của các quốc gia/khu vực trên thế giới khi xây dựng khung pháp lý liên quan đến ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt áp dụng cho các nhà đầu tư nước ngoài. Từ đó, tác giả có thể chọn lọc một số các kinh nghiệm phù hợp với bối cảnh thực tế tại Việt Nam.

(ii) Phương pháp tổng hợp, phân tích: Bài viết sẽ tiến hành tổng hợp các quy định liên quan đến các hình thức ưu đãi đầu tư tại Việt Nam, tập trung chủ yếu vào hình thức ưu đãi thuế. Trên cơ sở đó, bài viết tập trung phân tích thực trạng ưu đãi đầu tư theo hình thức ưu đãi thuế tại Việt Nam. Việc phân tích này được thực hiện song song với việc so sánh chính sách, quy định pháp luật có liên quan của một số quốc gia trên thế giới. Đó là cơ sở để bài viết định hình các kiến nghị phù hợp dựa trên việc tận dụng lợi thế hiện có, phát triển những điểm mạnh của chính sách, pháp luật hiện hành và học hỏi có chọn lọc kinh nghiệm của một số quốc gia trên thế giới liên quan đến ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Việc bổ sung ưu đãi tiền mặt trở thành hình thức ưu đãi đầu tư mới áp dụng đối với nhà đầu tư nước ngoài tại thị trường Việt Nam cần được đánh giá, xem xét thận trọng nhằm đem lại hiệu quả tích cực như đã phân tích. Bài nghiên cứu này mang lại một số kết quả sau:

- Tạo ra góc nhìn tổng quan, làm sáng tỏ hơn các vấn đề liên quan đến sự chuyển dịch của hình thức ưu đãi thuế sang hình thức ưu đãi bằng tiền mặt.

- Tổng hợp các chính sách, pháp luật của một số quốc gia/ khu vực tiêu biểu, liên quan đến ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt.

- Phân tích thực trạng và đưa ra một số kiến nghị đối với việc quy định ưu đãi bằng tiền mặt trở thành một hình thức ưu đãi đầu tư tại Việt Nam.

KẾT QUẢ THẢO LUẬN

Trích dẫn bài báo này: Phúc D G, Vy N M T. **Ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt cho nhà đầu tư nước ngoài: kinh nghiệm quốc tế và kiến nghị cho Việt Nam**. *VNUHCM J. Econ. Bus. Law.* 2026; 10(2): 6726-6736.

Sự chuyển dịch của hình thức ưu đãi thuế sang hình thức ưu đãi bằng tiền mặt

Khái quát các ưu đãi thuế đối với nhà đầu tư tại Việt Nam và quốc tế

Đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) đã và đang trở thành một động lực phát triển kinh tế quan trọng đối với nhiều quốc gia. Tuy nhiên, các dòng vốn đầu tư toàn cầu hiện nay đang có xu hướng dịch chuyển bất thường, phản ánh cuộc cạnh tranh ngày càng khốc liệt giữa các quốc gia trong việc thu hút nhà đầu tư và mở rộng vai trò trong chuỗi cung ứng toàn cầu. Một số diễn biến tiêu biểu có thể kể đến như việc Tesla lựa chọn Mexico làm địa điểm sản xuất nhằm giảm phụ thuộc vào Trung Quốc[1]. Apple yêu cầu Foxconn & Luxshare mở rộng sản xuất tại Việt Nam hoặc Samsung đầu tư vào lĩnh vực sản xuất chip bán dẫn tại Việt Nam[2].

Trong bối cảnh đó, chính sách của các quốc gia ngày càng chú trọng việc khuyến khích, ưu đãi hợp lý cho các nhà đầu tư nước ngoài. Thực tế đã khẳng định các dự án hưởng ưu đãi thuế 10% có tỷ lệ mở rộng cao hơn 40% so với dự án thông thường[3]. Ưu đãi đầu tư tại Việt Nam được áp dụng với các dự án của nhà đầu tư nước ngoài nếu thuộc các ngành, nghề ưu đãi đầu tư/đặc biệt ưu đãi đầu tư theo quy định như sản xuất lĩnh vực phần mềm, sản phẩm nội dung thông tin số, sản phẩm công từ hoạt động nghiên cứu và phát triển (R&D),…[a] hoặc các nhà đầu tư dưới hình thức doanh nghiệp công nghệ cao, doanh nghiệp khoa học và công nghệ, tổ chức khoa học và công nghệ, dự án có chuyển giao công nghệ[b] . Luật Đầu tư năm 2020 quy định các ưu đãi đầu tư truyền thống như thuế thu nhập doanh nghiệp, thuế nhập khẩu, tiền sử dụng đất, tiền thuê đất, thuế sử dụng đất. Đồng thời, pháp luật hiện hành cũng bổ sung thêm hình thức ưu đãi qua khấu hao nhanh, tăng mức chi phí được trừ khi tính thu nhập chịu thuế[4,5]. Trong đó, các ưu đãi thuế đóng vai trò đặc biệt quan trọng trong việc tăng cường tính khuyến khích, thu hút đối với các nhà đầu tư nước ngoài[6].

Trong khi đó, với một số quốc gia trên thế giới, bên cạnh ưu đãi thuế truyền thống, ưu đãi hỗ trợ tài chính trực tiếp bằng các khoản tiền mặt cũng dần được quan tâm. Nhiều quốc gia trên thế giới đang cân nhắc chuyển đổi từ ưu đãi thuế sang ưu đãi bằng tiền mặt như tại Châu Âu, Hoa Kỳ, Trung Quốc, Singapore, Thái Lan, Malaysia,…[c] [7]. Mặc dù ưu đãi thuế vẫn được xem là yếu tố quyết định hàng đầu để các nhà đầu tư lựa chọn địa điểm đầu tư[8], tuy nhiên, các hỗ trợ tài chính trực tiếp ngày càng chứng tỏ khả năng thu hút FDI. Các ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt thu hút hiệu quả các dự án công nghệ mũi nhọn, chiến lược như các ngành bán dẫn, xe điện, pin,… Các ngành đầu tư này đòi hỏi vốn đầu tư lớn từ các nhà đầu tư. Các khoản ưu đãi tiền mặt được xem là yếu tố then chốt để nhà đầu tư quyết định triển khai dự án, mang lại lợi ích lan tỏa cho chuỗi cung ứng và hệ sinh thái công nghệ[9d] .

Hiệu quả của ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt

(i) Giảm gánh nặng tài chính, rủi ro pháp lý: Hình thức hỗ trợ trực tiếp bằng tiền mặt giúp giảm đáng kể gánh nặng tài chính cho nhà đầu tư, đặc biệt trong giai đoạn đầu triển khai dự án, vốn là giai đoạn có chi phí cao nhưng chưa có lợi nhuận. Tại Liên minh châu Âu (EU), các khoản hỗ trợ này đã giúp doanh nghiệp FDI tiết giảm tới 30% chi phí đầu tư ban đầu[10], thúc đẩy triển khai các dự án công nghệ mới tại quốc gia nhận đầu tư. Cùng với đó, ưu đãi bằng tiền mặt cũng sẽ làm giảm tối thiểu nguy cơ vi phạm quy định về thuế tối thiểu toàn cầu, đảm bảo không làm giảm thuế tối thiểu toàn cầu dưới 15% sau khi áp dụng[11]. Ưu đãi bằng tiền mặt tập trung vào các hoạt động thực tế như chuyển đổi xanh, R&D thay cho việc giảm thuế truyền thống hoặc áp dụng cơ chế ưu đãi hoàn thuế nếu không đáp ứng lợi nhuận chịu thuế.

(ii) Linh hoạt trong sử dụng: Ưu đãi tiền mặt có nhiều lợi thế hơn so với ưu đãi thuế vì tính trực tiếp, minh bạch và linh hoạt của dòng tiền hỗ trợ[12]. Doanh nghiệp có thể nhận ngay khoản hỗ trợ khi đạt các cam kết đầu tư mà không cần xét về mặt lợi nhuận, góp phần giảm bớt áp lực tài chính cho doanh nghiệp. Ưu đãi bằng tiền mặt cũng thể hiện tính linh hoạt trong sử dụng, cho phép nhà đầu tư được phân bổ chủ động theo nhu cầu thực tế. Trong khi đó, ưu đãi thuế thường bị giới hạn vào khoản khấu trừ thuế, không chuyển trực tiếp thành tiền mặt. Với ưu đãi bằng tiền mặt, nhà đầu tư có thể sử dụng khoản ưu đãi để mua sắm thiết bị, áp dụng công nghệ mới, đào tạo nhân lực, đầu tư R&D,…[13]. Trong khi đó, ưu đãi bằng

[a] Một số các ngành, nghề thuộc danh mục như sản xuất sản phẩm phần mềm, sản phẩm nội dung thông tin số, sản phẩm công nghệ thông tin trọng điểm, dịch vụ phần mềm; sản xuất sản phẩm an toàn thông tin mạng và cung cấp dịch vụ an toàn thông tin mạng; sản xuất các sản phẩm hình thành từ kết quả khoa học và công nghệ hoặc đầu tư nghiên cứu, sản xuất sản phẩm công nghệ sinh học sử dụng làm thực phẩm;…

[b] Thuộc Danh mục công nghệ khuyến khích chuyển giao, cơ sở ươm tạo công nghệ, ươm tạo doanh nghiệp khoa học và công nghệ, doanh nghiệp sản xuất - cung cấp công nghệ, thiết bị, sản phẩm phục vụ yêu cầu bảo vệ môi trường, dự án đầu tư khởi nghiệp sáng tạo, trung tâm R&D,…

[c] Theo OECD, 20 – 30% là tỷ lệ FDI ước tính sẽ bị giảm sút nếu không có sự điều chỉnh về các ưu đãi đầu tư dành cho nhà đầu tư.

[d] Đạo luật CHIPS và Khoa học năm 2022 của Hoa Kỳ đánh vào lĩnh vực đầu tư mà các công ty tư nhân cần trọng khi triển khai do chi phí ban đầu khá cao.

tiền mặt được cấp ngay cả khi doanh nghiệp chưa tạo ra lợi nhuận. Điều này giúp thu hút đầu tư vào các lĩnh vực công nghệ cao, bền vững, có chu kỳ thu hồi vốn dài. Ví dụ, doanh nghiệp BYD đã nhận khoản hỗ trợ 500 triệu USD từ chính quyền Thâm Quyến để phát triển công nghệ pin ngay cả khi chưa có lợi nhuận trong năm 2022. Tương tự, startup Northvolt của Thụy Điển được chính phủ Đức hỗ trợ 902 triệu Euro thông qua chương trình "Dự án quan trọng vì lợi ích chung của châu Âu" (IPCEI), dù doanh nghiệp chưa có lợi nhuận tại thời điểm đó. Nhờ đó, dự án đã được khởi công vào năm 2024 và dự kiến đi vào sản xuất từ năm 2026 [14].

(iii) Định hướng chiến lược FDI, giảm phụ thuộc vào thị trường nước ngoài: Ưu đãi bằng tiền mặt có sức hút với các nhà đầu tư bởi các ưu đãi tức thời, đặc biệt là với các nhà đầu tư với quy mô vừa, nhỏ hoặc các startup công nghệ khi chưa có hoặc không đủ lợi nhuận để hưởng ưu đãi thuế. Các gói hỗ trợ trực tiếp tương tự sự cam kết mạnh mẽ của các quốc gia về các lĩnh vực tập trung thu hút đầu tư. Mặt khác, các tập đoàn đa quốc gia cũng có thể sử dụng khoản ưu đãi tiền mặt này để tối ưu hóa chi phí, hạn chế rủi ro vi phạm thuế tối thiểu toàn cầu [15]. Để đạt được khoản ưu đãi này, các nhà đầu tư phải tuân thủ những quy định nhất định theo định hướng của các quốc gia tiếp nhận đầu tư. Chẳng hạn, Trung Quốc yêu cầu các doanh nghiệp FDI đạt tỷ lệ nội địa hóa linh kiện tối thiểu 70% để được hưởng ưu đãi nhằm thúc đẩy xây dựng chuỗi cung ứng nội địa và tăng tính nhận diện thương hiệu "Made in China" [16]. Tương tự, Hoa Kỳ sử dụng các khoản hỗ trợ tài chính trực tiếp để thu hút đầu tư vào lĩnh vực bán dẫn, với mục tiêu phục hồi ngành công nghiệp trong nước và giảm lệ thuộc vào nguồn cung từ EU và châu Á [17].

Chính sách, pháp luật về ưu đãi bằng tiền mặt đối với nhà đầu tư nước ngoài hiện nay tại một số quốc gia, khu vực trên thế giới

Hoa Kỳ

Ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt của Hoa Kỳ được triển khai ở cấp tiểu bang và địa phương, thường được quản lý bởi các cơ quan kinh tế của tiểu bang. Đạo luật Giảm Lạm phát năm 2022, Đạo luật CHIPS và Khoa học năm 2022 là những công cụ hiện thức hóa ưu đãi bằng tiền mặt mạnh mẽ nhất, cung cấp các gói hỗ trợ hàng tỷ USD tập trung vào các lĩnh vực công nghệ cao như bán dẫn, trí tuệ nhân tạo, năng lượng sạch,… [18]. Với mục tiêu đưa sản xuất bán dẫn vào thị trường Hoa Kỳ, hạn chế phụ thuộc thị trường châu Á, Đạo luật CHIPS và Khoa học năm 2022 của Hoa Kỳ cho phép áp dụng 52 tỷ USD hỗ trợ ngành bán dẫn. Trong đó, 39 tỷ USD là số tiền trợ cấp trực tiếp được áp dụng cho việc xây dựng nhà máy, 25% tín dụng thuế áp dụng hoàn tiền chi phí đầu tư [19]. Ngoài ra, với mục đích phát triển năng lượng sạch, gói hỗ trợ tín dụng thuế hoàn tiền đến 30% cũng được áp dụng với các dự án đáp ứng yêu cầu theo quy định của Đạo luật Giảm Lạm phát năm 2022 [20].

Đi kèm với hỗ trợ, pháp luật Hoa Kỳ đặt ra các điều kiện ràng buộc nhà đầu tư. Theo đó, các ưu đãi tiền mặt tại Hoa Kỳ chỉ áp dụng với các ngành, nghề tập trung vào công nghệ cao, không áp dụng rộng rãi với tất cả các lĩnh vực. Nhà đầu tư cũng phải thực hiện cam kết về việc không mở rộng sản xuất tại Trung Quốc trong 10 năm và các công ty này không phải của nhà đầu tư Trung Quốc (đối với ngành bán dẫn). Nếu lợi nhuận vượt ngoài dự kiến, nhà đầu tư phải hoàn lại một phần cho Chính phủ và cam kết ưu tiên tuyển dụng lao động Hoa Kỳ [21,22]. Ngoài ra, các dự án áp dụng ưu đãi tiền mặt phải ưu tiên dùng nguyên liệu sản xuất tại Hoa Kỳ để thực hiện dự án [23].

Về thực tiễn thực thi: Theo báo cáo của Cục Phân tích kinh tế Hoa Kỳ công bố tháng 2/2024, đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) trong lĩnh vực sản xuất máy tính, điện tử bao gồm cả bán dẫn đạt 9.4 tỷ USD riêng trong quý 4 năm 2023. Đây được xem là mức cao nhất từ trước đến nay và có sự gia tăng đột biến đặc biệt sau sự xuất hiện của Đạo luật CHIPS và Khoa học năm 2022. FDI lĩnh vực sản xuất thiết bị vận tải bao gồm xe điện cũng tăng mạnh và đạt 3.7 tỷ USD cùng kỳ [24]. Báo cáo từ Viện Brookings cũng khẳng định các đạo luật trên đã thúc đẩy hơn 640 tỷ USD các khoản đầu tư vào các dự án công nghệ cao, năng lượng sạch với hơn 200 dự án được công bố [25]. Có thể đánh giá, Hoa Kỳ đã đạt được những thành công mong đợi trong việc thu hút FDI thông qua các ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt. Nhiều thỏa thuận trợ cấp lớn đã được công bố như 8.5 tỷ USD cho Intel, 6.6 tỷ USD cho TSMC để xây dựng ba nhà máy tại Arizona, 6.4 tỷ USD cho Samsung [26].

Tuy nhiên, quá trình thực thi cũng phát sinh một số hạn chế. Quy tắc "cổng sau" (guardrails) của Đạo luật Giảm lạm phát một mặt nhằm đảm bảo các lợi ích tài chính trong việc thúc đẩy kinh tế Hoa Kỳ, hạn chế "rò rỉ" đến các quốc gia khác thông qua hình thức chuyển sản xuất, chuỗi cung ứng sang nước ngoài hoặc các công ty từ các nước mà Hoa Kỳ xem là đối thủ trực tiếp trong cuộc chiến kinh tế. Ví dụ với yêu cầu nội địa hóa với xe điện, để được hưởng khoản trợ cấp 7500 USD cho xe điện mới, khâu lắp ráp cuối cùng phải diễn ra ở Hoa Kỳ. Các thành phần pin và khoáng chất phải có nguồn gốc từ Hoa Kỳ hoặc các đối tác thương mại của Hoa Kỳ [27]. Các quy tắc của hai đạo luật nói trên cũng gây ra căng thẳng với một số các quốc gia như EU [28] hay Hàn Quốc. Các quốc gia xem đây là một quy định

"Bảo hộ mậu dịch" gây tổn hại cho các công ty đến từ Liên minh châu Âu (EU) hay Hàn Quốc[29] và vi phạm nghiêm trọng các quy định của Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO). Các biện pháp can thiệp ưu đãi quy mô lớn có thể dẫn đến nguy cơ sai lệch thương mại và đầu tư nếu nó được áp dụng với các điều kiện ưu đãi mang tính nội địa hóa mạnh mẽ[30].

Có thể nhận định, so với ưu đãi thuế truyền thống, các quy định về ưu đãi tiền mặt đã đánh dấu bước ngoặt lớn trong thu hút FDI tại Hoa Kỳ khi áp dụng có điều kiện một số ưu đãi bằng tiền mặt[31]. Tuy nhiên, các ưu đãi này bị ràng buộc bởi các quy định về an ninh quốc gia, cụ thể với các dự án liên quan công nghệ cao, nhạy cảm, Ủy ban Đầu tư nước ngoài Hoa Kỳ phải xem xét, phê duyệt, cũng như hạn chế đầu tư từ các quốc gia khác[32].

Trung Quốc

Theo Báo cáo Đầu tư Nước ngoài Thường niên năm 2022, Trung Quốc có khá nhiều các chính sách ưu đãi đa dạng với FDI như hỗ trợ tài chính, đất đai, giảm thuế,…[33], với gần 80% ưu đãi tiền mặt được áp dụng từ cấp tỉnh/thành phố[34]. Ưu đãi này thông thường được áp dụng theo ba cách: trợ cấp đầu tư một lần, hoàn lại một phần vốn đầu tư hoặc thưởng tiền mặt theo hiệu quả dự án. Để được nhận các khoản ưu đãi tiền mặt nói trên, các doanh nghiệp FDI thường phải đầu tư vào các ngành công nghệ cao, tiên tiến hoặc dự án mang tính trọng điểm quốc gia. Đồng thời, các dự án này phải đạt mức vốn đầu tư tối thiểu thường là 10 triệu USD trở lên, góp phần tạo thu nhập cho người lao động, đóng góp đáng kể vào sự phát triển của địa phương đó. Các khoản hỗ trợ cũng đi kèm các điều kiện cam kết duy trì hoạt động từ 05-10 năm[35,36].

Tại Thâm Quyến, với quy định của "Several Measures to Promote Foreign Investment in Shenzhen", Chính quyền thành phố này áp dụng mức trợ cấp tiền mặt 5% và tối đa là 10 triệu Nhân dân tệ cho các dự án công nghệ cao, tiên tiến[37]. Trong khi đó, quy định tại "Hướng dẫn khuyến khích đầu tư trực tiếp nước ngoài của thành phố Trùng Khánh", nhà đầu tư được cho phép hoàn lại 10-30% chi phí đầu tư ban đầu dưới dạng tiền mặt nếu doanh nghiệp đạt doanh thu nhất định trong 03 năm đầu[38]. Thưởng tiền mặt dựa vào hiệu quả dự án cũng được áp dụng tại Tô Châu, Quảng Đông thông qua chính sách khuyến khích đầu tư trực tiếp nước ngoài vào Khu công nghiệp Tô Châu của Ủy ban Hành chính Khu công nghiệp Tô Châu. Khu Công nghệ Tô Châu cung cấp tiền thưởng trực tiếp từ 01 đến 05 triệu Nhân dân tệ đối với doanh nghiệp FDI đạt chuẩn công nghệ hoặc quy mô[39]. Hoặc theo chính sách các biện pháp của tỉnh Quảng Đông nhằm thúc đẩy đầu tư trực tiếp nước ngoài, Chính quyền tỉnh này thưởng tiền mặt đến 03 triệu Nhân dân tệ/năm trong 03 năm đầu nếu doanh nghiệp FDI nộp thuế trên 50 triệu Nhân dân tệ/năm[40].

Các ưu đãi bằng tiền mặt ở cấp địa phương của Trung Quốc có sự phát triển và chọn lọc cao, tập trung vào chiến lược phát triển riêng của từng khu vực. Các địa phương có thể cung cấp khoản trợ cấp lên tới 100.000 – 200.000 USD cho mỗi mẫu xe điện được sản xuất hoặc bán ra. Con số hàng trăm triệu USD cũng là ưu đãi trợ cấp trực tiếp bằng tiền cho các dự án bán dẫn quy mô lớn[41]. Mặc dù dòng vốn FDI tại Trung Quốc có sự sụt giảm mạnh, đặc biệt trong năm 2024 khi chỉ còn 18.6 tỷ USD – Mức thấp nhất trong 03 thập kỷ trở lại đây, tuy nhiên, các ngành công nghệ cao bao gồm sản xuất tiên tiến, dược phẩm, xe điện, R&D lại có sự tăng trưởng đáng kể. Giai đoạn 2019 đến 2023, FDI trong các lĩnh vực công nghệ cao tăng trung bình 15% và hiện chiếm 37% tổng vốn FDI tại quốc gia này[e 42]. Có thể thấy, một trong các lý do giúp cho nguồn vốn FDI trong lĩnh vực công nghệ vẫn tăng trưởng bất chấp sự sụt giảm của tổng vốn FDI là việc áp dụng các khoản trợ cấp của các địa phương.

Với việc áp dụng triển khai ưu đãi bằng tiền mặt theo từng địa phương, vấn đề cạnh tranh nội bộ và lãng phí nguồn lực là một tình trạng thực tế tại Trung Quốc hiện nay. Các địa phương đưa ra các khoản trợ cấp hấp dẫn để thu hút các dự án dẫn đến tình trạng đầu tư dàn trải, trùng lặp. Như việc hơn 20 tỉnh, thành công bố kế hoạch phát triển công nghiệp ô tô điện dẫn đến nguy cơ dư thừa năng lực sản xuất và lãng phí vốn đầu tư công. Tình trạng này về lâu dài cũng dẫn đến rủi ro mất cân đối thị trường toàn cầu, dẫn đến việc áp dụng thuế quan hoặc các biện pháp trừng phạt thương mại giữa các quốc gia, làm giảm hiệu quả các ưu đãi này[43].

Các quốc gia thuộc Liên minh châu Âu

Ưu đãi bằng tiền mặt cho các doanh nghiệp FDI tại các quốc gia thuộc EU có một số khác biệt so với các thị trường khác bởi các ưu đãi này thường bị giới hạn theo quy định của Hiệp ước về hoạt động của Liên minh Châu Âu (Treaty on the Functioning of the European Union) và Quy định về Trợ cấp Nhà nước của EU (EU State Aid Rules) đảm bảo cạnh tranh lành mạnh giữa các thị trường (Như việc Ủy ban Châu Âu từng áp phạt với Pháp và Hà Lan vì đã hỗ trợ tài chính bất hợp pháp với các tập đoàn đa quốc gia)[44]. Tuy nhiên, đối mặt với Đạo luật Giảm Lạm phát của Hoa Kỳ, EU đã nới lỏng đáng kể các quy định về trợ cấp nhà nước thông

[e] Trong 8 tháng đầu năm 2023, FDI vào ngành sản xuất công nghệ cao tăng 6.8%.

qua Khung pháp lý Tạm thời Khủng hoảng và Chuyển đổi (TCTF) với việc cho phép các quốc gia thành viên cung cấp hỗ trợ nhà nước. Các ưu đãi thường tập trung vào các dự án nghiên cứu và phát triển (R&D), năng lượng sạch, chuyển đổi số với mức hỗ trợ tương đối thấp hơn so với các thị trường khác [45]. Quy mô ưu đãi sẽ do các quốc gia thành viên quyết định [46]. Riêng Quỹ Chips for Europe áp dụng mức ngân sách 43 tỷ Euro nhằm thu hút đầu tư vào lĩnh vực bán dẫn thông qua quy định tại Đạo luật Chips của Uỷ ban Châu Âu. Tại Đức, các chương trình hỗ trợ tài chính cho các doanh nghiệp FDI thường áp dụng mức 25-50% chi phí dự án [47]. Tuy nhiên, các ưu đãi thường được áp dụng với dự án của doanh nghiệp đặt tại các khu vực ưu tiên, các ngành nghề ưu tiên. Theo Quy định EU số 651/201, các dự án này phải được đầu tư tại các vùng hỗ trợ (thường là khu vực Đông Đức nơi có tỷ lệ thất nghiệp cao) và vào các lĩnh vực công nghệ cao, năng lượng tái tạo (loại trừ các ngành gây ô nhiễm hoặc bị EU cấm trợ cấp) [48]. Trong khi đó, theo quy định của Bộ luật Thuế chung của Pháp, quốc gia này sử dụng trợ cấp tiền mặt nhằm thu hút FDI trong các lĩnh vực công nghiệp xanh, công nghệ, R&D.

Mức hỗ trợ dao động từ 15-40% chi phí đầu tư và tối đa là 200 triệu Euro/năm [49]. Các doanh nghiệp vừa và nhỏ được ưu đãi cao hơn. Đồng thời, các doanh nghiệp FDI phải cam kết duy trì hoạt động tại Pháp trong ít nhất 05 năm. Khác với Đức, phạm vi áp dụng ưu đãi bằng tiền mặt của Pháp rộng hơn, trên phạm vi toàn quốc.

Theo Báo cáo Đầu tư Thế giới năm 2024, dòng vốn FDI vào EU có sự sụt giảm 9% trong năm 2023 do ảnh hưởng từ năng lượng và lạm phát [50]. Tuy nhiên, dòng vốn vào các lĩnh vực như xe điện, pin lại tăng nhanh thông qua các gói ưu đãi bằng tiền mặt cho các tập đoàn như Northvolt hay CATL. Riêng tập đoàn Intel đầu từ hơn 30 tỷ Euro vào Đức và nhận mức trợ cấp kỷ lục 9.9 tỷ USD từ quốc gia này [51]. Theo báo cáo từ Ngân hàng Đầu tư châu Âu, các biện pháp hỗ trợ đã giúp thu hút FDI vào các lĩnh vực then chốt được nêu trong Green Deal Industrial Plan, đặc biệt là lĩnh vực sản xuất pin, năng lượng tái tạo và công nghệ hydro [52]. Tuy nhiên, sự thu hút hiệu quả từ các khoản ưu đãi tiền mặt này đã dẫn đến cuộc đua trợ cấp tại EU, dẫn đến biến dạng sự cạnh tranh, các dự án tập trung vào các quốc gia đưa ra nhiều khoản ưu đãi, phá vỡ nguyên tắc bình đẳng của thị trường chung EU [53]. Tính đến năm 2024, hơn 80% giá trị các biện pháp hỗ trợ được công bố trong EU đến từ hai nước là Đức (37%) và Pháp (45%). Các quốc gia còn lại gần như không có khả năng cạnh tranh. Bên cạnh đó, khoản ưu đãi khổng lồ này cũng được trích từ ngân sách các quốc gia. Từ đó, việc áp dụng ưu đãi bằng tiền mặt cũng đặt ra vấn đề về tính bền vững và khả năng duy trì của chính sách này [46].

Thực trạng và kiến nghị cho Việt Nam

Thực trạng ưu đãi đầu tư bằng hình thức thuế hiện nay

Thứ nhất, ưu đãi thuế đã không còn đủ tính thu hút với các doanh nghiệp. Các ưu đãi về chi phí nghiên cứu và phát triển (R&D) hoặc các ưu đãi đất đai, đào tạo nhân lực được chú ý nhiều hơn[f] [54] Cùng với đó, Việt Nam hiện nay đã chính thức thông qua quy định về thuế tối thiểu toàn cầu. Theo đó, mức thuế suất tối thiểu là 15% với các đơn vị hợp thành, tập hợp các đơn vị hợp thành của tập đoàn đa quốc gia có hoạt động sản xuất, kinh doanh tại Việt Nam trong năm tài chính phải áp dụng quy định về thuế thu nhập doanh nghiệp bổ sung tối thiểu nội địa đạt chuẩn [55]. Thuế tối thiểu toàn cầu được đánh giá ảnh hưởng lớn đến lợi thế cạnh tranh trong thu hút các nhà đầu tư nước ngoài, đặc biệt là tại các nước đang phát triển như Việt Nam [56].

Thứ hai, các ngành, nghề giàu tiềm năng trong kỷ nguyên công nghệ hiện nay thường mang tính thử nghiệm cao, đòi hỏi thời gian dài để đạt đến giai đoạn có lợi nhuận. Theo Tổ chức Thương mại và Phát triển Liên hợp quốc (UNCTAD), 40% dự án công nghệ cao tại các nước đang phát triển đều có thể thất bại trước khi đạt ngưỡng lợi nhuận để tận dụng ưu đãi thuế [57]. Trong khi đó, theo quy định hiện hành của Việt Nam, các doanh nghiệp FDI chỉ được hưởng ưu đãi thuế khi phát sinh thu nhập chịu thuế[g] . Điều này có thể làm giảm sức hấp dẫn của chính sách ưu đãi đối với các dự án đổi mới sáng tạo hoặc có thời gian thu hồi vốn dài. Cùng với đó, hiệu quả của chính sách ưu đãi thuế thể hiện khá chậm do thời gian để nhà đầu tư bắt đầu được hưởng ưu đãi thường kéo dài. Cụ thể, nếu trong ba năm đầu dự án không phát sinh thu nhập chịu thuế, thời điểm tính thời gian miễn, giảm thuế chỉ bắt đầu từ năm thứ tư kể từ khi dự án có doanh thu [58,59]. Điều này tạo ra độ trễ đáng kể trong việc thụ hưởng chính sách ưu đãi, đặc biệt đối với các ngành có chu kỳ đầu tư dài như sản xuất bán dẫn, thường cần từ 5 đến 10 năm để hoàn vốn [60].

Thứ ba, các ngành, nghề mới như bán dẫn, trí tuệ nhân tạo, chip điện tử,… đòi hỏi vốn đầu tư ban đầu khá cao nhằm mục đích mua thiết bị phục vụ. Trong khi đó, ưu đãi thuế không thể hỗ trợ trực tiếp cho

[f] Theo phỏng vấn từ Nikkei Asia, đại diện Intel cho rằng việc sản xuất chip đòi hỏi chi phí cao nên việc ưu đãi các chi phí khác cho hoạt động R&D hoặc chi phí điện sẽ cần thiết hơn là ưu đãi thuế.

[g] Mốc thời gian để tính ưu đãi miễn, giảm thuế là năm đầu tiên phát sinh thu nhập chịu thuế.

khoản chi phí này[h] [61]. Thực tiễn tại Việt Nam cho thấy, nhiều dự án có dấu hiệu suy giảm quy mô hoặc bị rút hoàn toàn khỏi thị trường. Đơn cử, Tập đoàn Samsung đã lên kế hoạch di dời một phần dây chuyền sản xuất sang Ấn Độ. Tương tự, LG đã chuyển dự án sản xuất pin sang Indonesia sau khi không đạt được thỏa thuận về hỗ trợ 30% chi phí sản xuất tại Việt Nam. Trường hợp khác là Tập đoàn AT&S (Áo) trong lĩnh vực bán dẫn, dù từng công bố kế hoạch đầu tư vào Việt Nam, đã quyết định chuyển hướng sang Malaysia do Việt Nam không đáp ứng được kỳ vọng về hỗ trợ tài chính từ phía nhà đầu tư [62].

Một số kiến nghị

Với các phân tích nêu trên, ưu đãi bằng tiền mặt có thể được xem là một lựa chọn khả thi để Việt Nam cân nhắc áp dụng trong thời gian tới nhằm tăng cường khả năng thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI), đặc biệt trong các lĩnh vực công nghệ mới nổi như bán dẫn, vi mạch, trí tuệ nhân tạo,… Hình thức ưu đãi này hiện đang được nhiều quốc gia triển khai rộng rãi, không chỉ nhằm giảm áp lực chi phí đầu tư ban đầu cho doanh nghiệp mà còn hướng đến thu hút các dự án chất lượng cao, có tính dài hạn và chiến lược. Trong khi đó, các hình thức ưu đãi thuế truyền thống như miễn, giảm thuế hoặc khấu hao nhanh thường không đủ hấp dẫn, có thể gây ảnh hưởng đáng kể đến nguồn thu ngân sách nhà nước nếu áp dụng trên diện rộng và trong thời gian dài [63].

Các khảo sát gần đây đối với doanh nghiệp FDI trong bối cảnh Việt Nam thực thi thuế tối thiểu toàn cầu từ năm 2024 cho thấy, nhiều nhà đầu tư bày tỏ kỳ vọng được hưởng ưu đãi bằng tiền mặt tại Việt Nam[i] . Trước thực trạng trên, Bộ Kế hoạch và Đầu tư đã dự thảo và lấy ý kiến về việc thành lập Quỹ Hỗ trợ đầu tư, một quỹ do Chính phủ quản lý, có chức năng tiếp nhận và phân bổ nguồn vốn hỗ trợ đầu tư cũng như xử lý các hồ sơ đề nghị hỗ trợ chi phí [65]. Từ những bài học kinh nghiệm quốc tế, một số kiến nghị có thể được đề xuất như sau:

(i) Thiết kế ưu đãi có định hướng rõ ràng:

Việc quy định ưu đãi bằng tiền mặt cần đi kèm với định hướng chiến lược rõ ràng trong chính sách thu hút FDI. Tương tự như các quốc gia như Hoa Kỳ, Trung Quốc hay Liên minh châu Âu (EU), khoản hỗ trợ bằng tiền mặt nên được ưu tiên áp dụng cho các dự án thuộc lĩnh vực công nghệ cao, công nghệ tiên tiến hoặc phát triển bền vững, những lĩnh vực có tiềm năng tạo tác động lan tỏa lớn về kinh tế - xã hội. Mức hỗ trợ cần được xác định căn cứ trên các tiêu chí như quy mô đầu tư, khả năng tạo việc làm, giá trị gia tăng trong nước, và đóng góp dự kiến vào tổng sản phẩm quốc nội (GDP) quốc gia [66].

Các biện pháp ưu đãi tài chính trực tiếp có thể là cần thiết để tạo ra lợi thế cạnh tranh giữa các quốc gia tiềm năng [67]. Tuy nhiên, ở giai đoạn đầu, khoản chi tiền mặt trực tiếp sẽ ngay lập tức làm gia tăng chi tiêu công. Ngân hàng Thế giới cũng đã đưa ra các cảnh báo về việc ưu đãi tiền mặt có thể làm giảm nguồn thu trực tiếp và tăng chi tiêu hiện tại, đặc biệt là tại các quốc gia có ngân sách hạn chế [68]. Cùng với đó, nhiều nhà đầu tư có thể chạy theo các ưu đãi, thành lập các dự án ảo hoặc phóng đại quy mô vốn đầu tư để có thể nhận hỗ trợ nhiều hơn. Tình trạng này dễ dẫn đến việc thất thoát ngân sách nhà nước như bài học từ Trung Quốc đã phân tích.

Do đó, các ưu đãi bằng tiền mặt cần được quy định với các điều kiện ràng buộc chặt chẽ. Bên cạnh đó, ưu đãi bằng tiền mặt cần được quy định xem xét dựa trên tính dài hạn của các dự án. Nếu áp dụng hiệu quả, các dự án FDI sẽ tạo ra nguồn thu ngân sách dài hạn thông qua các khoản thuế gián thu như thuế giá trị gia tăng, thuế tiêu thụ đặc biệt hoặc các khoản thuế từ thu nhập các cá nhân, thuế, phí, lệ phí khác. Đây có thể là cơ sở bù đắp cho khoản chi tiền mặt ban đầu [69].

Ngoài ra, ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt cần được sử dụng từ nguồn ngân sách được lập kế hoạch sử dụng chặt chẽ. Ngân hàng Thế giới đã từng đưa ra khuyến nghị các quốc gia đang phát triển về việc đảm bảo tính minh bạch về ngân sách đối với các khoản ưu đãi [70]. Khoản ngân sách dành cho việc áp dụng ưu đãi bằng tiền mặt cần được lập thành quỹ sử dụng riêng, có mức giới hạn rõ ràng theo năm, công khai ước tính chi phí và đối chiếu với ưu tiên chi tiêu công khác để kiểm soát áp lực chi tiêu, tránh thâm hụt ngân sách.

(ii) Gắn ưu đãi với các điều kiện ràng buộc và cơ chế giám sát:

Việc xây dựng các quy định về ưu đãi bằng tiền mặt không nên là chính sách áp dụng rộng rãi. Các quy định này cần được định hình là công cụ chiến lược trong thu hút FDI, được thiết kế và giám sát trong một khuôn khổ pháp nghiêm ngặt nhằm tối đa hóa hiệu quả và minh bạch trong việc sử dụng ngân sách nhà nước. Ưu đãi bằng tiền mặt có thể được xem xét là một hình thức ưu đãi đầu tư theo quy định của Luật Đầu tư hiện hành. Việc quy định ưu đãi bằng tiền

[h] Chiếm gần 60 – 70% chi phí đầu tư ban đầu, ưu đãi thuế khó có thể hỗ trợ chi phí này.

[i] Chia sẻ từ đại diện Deloitte Việt Nam – Công ty thuộc tập đoàn đa quốc gia Deloitte về kiểm toán và tư vấn thuế cũng đề xuất việc cân nhắc ưu đãi bằng tiền mặt tại Việt Nam thông qua hình thức hỗ trợ chi phí đầu tư cơ sở vật chất, nhân sự hoặc R&D của nhà đầu tư nước ngoài [63]. Bên cạnh đó, Hiệp hội doanh nghiệp châu Âu tại Việt Nam đã đưa ra một số đề xuất trong đó bao gồm ưu đãi bằng tiền mặt với hoạt động nghiên cứu và phát triển (R&D) của các nhà đầu tư. Hoặc chia sẻ từ Samsung Việt Nam trong việc đề xuất khoản hỗ trợ đối với doanh nghiệp FDI phù hợp đặc trưng từng lĩnh vực doanh nghiệp nhằm bù trừ cho các ưu đãi bị ảnh hưởng bởi chính sách thuế tối thiểu toàn cầu [64].

mặt là một hình thức ưu đãi đầu tư sẽ giúp quá trình áp dụng ưu đãi được thực hiện hiệu quả, phù hợp đến các đối tượng được hưởng ưu đãi. Cùng với đó, các văn bản hướng dẫn thi hành cần quy định rõ ràng các ngành, lĩnh vực, tiêu chí công nghệ và quy mô đầu tư tối thiểu để được xem xét áp dụng ưu đãi bằng tiền mặt. Điều này giúp hạn chế tình trạng áp dụng tùy tiện, thiếu nhất quán.

Cùng với đó, để nâng cao hiệu quả sử dụng ngân sách, bảo đảm tuân thủ các thông lệ quốc tế, ưu đãi bằng tiền mặt nên được thiết kế dưới dạng hỗ trợ có điều kiện[71]. Do đó:

Thứ nhất, ưu đãi bằng tiền mặt cần đi kèm điều kiện về thời gian áp dụng ưu đãi giới hạn trong khoảng 3-5 năm. Đây là khoảng thời gian đủ để đánh giá hiệu quả ban đầu của dự án làm cơ sở cho việc điều chỉnh chính sách nếu cần thiết [66]. Sau thời gian này, doanh nghiệp cần thực hiện chế độ báo cáo định kỳ (ví dụ 6 tháng/lần như tại EU) về tiến độ thực hiện, hiệu quả kinh tế - xã hội và các chỉ số đầu ra như đổi mới công nghệ, tạo việc làm,…[72] .

Thứ hai, ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt cần được đánh giá dựa trên tính khách quan về chi phí và lợi ích của dự án đầu tư. Các ưu đãi đầu tư chỉ nên được triển khai khi các dự án này được trải qua khâu đánh giá về tác động, tính lan tỏa và hiệu quả của dự án đầu tư nhằm định lượng được lợi ích ròng mà dự án đầu tư mang lại cho nền kinh tế, vượt qua khoản tiền mặt được cấp ban đầu[73]. Do đó, các nhà làm luật có thể xem xét việc bổ sung quy định về thẩm quyền phê duyệt ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt cho một đơn vị chuyên môn độc lập thuộc Bộ Kế hoạch và Đầu tư hoặc Bộ Tài chính để đưa ra các đánh giá khách quan với từng dự án được hưởng ưu đãi.

Thứ ba, cơ chế giám sát ưu đãi bằng tiền mặt. Các ưu đãi bằng tiền mặt cần được áp dụng gắn với hiệu suất hoạt động và có cơ chế theo dõi, đánh giá nhằm kịp thời thu hồi các hỗ trợ nếu nhà đầu tư không đạt cam kết[67]. Cơ chế giám sát phải được vận hành xuyên suốt vòng đời dự án từ phê duyệt đến kết thúc cam kết. Trong giai đoạn phê duyệt, hồ sơ dự án phải được thẩm định toàn diện trên các khía cạnh cần thiết và cơ cơ chế cam kết khả năng thực hiện. Trong quá trình thực hiện dự án, dự án cần được kiểm toán việc sử dụng vốn đầu tư và khoản tiền hỗ trợ theo năm, tránh tình trạng thổi phồng chi phí hoặc chuyển giá. Đồng thời, việc giám sát số liệu thực tế về lao động, xuất khẩu, doanh thu, R&D so với cam kết ban đầu của nhà đầu tư cũng cần được quan tâm. Sau khi dự án đi vào hoạt động ổn định (Giai đoạn 3 – 5 năm), biện pháp thu hồi ưu đãi được xem là phù hợp nhằm bảo vệ các lợi ích công[74]. Bên cạnh đó, các cơ quan có thẩm quyền cũng có thể căn cứ vào kết quả hoạt động dự án để đưa ra những thay đổi về điều kiện áp dụng ưu đãi bằng tiền mặt sau thời gian áp dụng thực tế.

(iii) Cẩn trọng trong việc thiết kế để bảo đảm phù hợp với cam kết quốc tế:

Kinh nghiệm từ cuộc điều tra chống trợ cấp mà EU tiến hành đối với xe điện Trung Quốc năm 2023 cho thấy, các khoản hỗ trợ tài chính nếu không được thiết kế thận trọng có thể bị coi là bóp méo cạnh tranh và vi phạm quy định của Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO)[75]. Ưu đãi bằng tiền mặt được xem là một hình thức trợ cấp theo Điều 1 Hiệp định về Trợ cấp và Biện pháp đối kháng năm 1994 (Hiệp định SCM) vì hình thức này đáp ứng cả 03 yếu tố về sự đóng góp tài chính của chính phủ, mang lại lợi ích cho doanh nghiệp nhận được và tính đặc thù cao trong việc thu hút FDI[76].

Do đó, để có thể đưa ưu đãi bằng tiền mặt trở thành hình thức ưu đãi đầu tư, quy định về ưu đãi này cần tránh việc trở thành các khoản trợ cấp bị cấm như trực tiếp gắn việc nhận ưu đãi với tỷ lệ xuất khẩu hàng hóa, dịch vụ hay việc sử dụng hàng hóa trong nước thay vì nhập khẩu. Bên cạnh đó, ưu đãi bằng tiền mặt cũng rất dễ bị ảnh hưởng bởi quy định về các khoản trợ cấp có thể bị kiện nếu quốc gia thành viên khác của WTO chứng minh được việc áp dụng trợ cấp gây tác động bất lợi đến họ. Thay vào đó, hình thức hỗ trợ có thể được thiết kế theo hướng trợ cấp đầu tư một lần, hoàn trả một phần chi phí đầu tư ban đầu, hoặc thưởng tài chính dựa trên kết quả thực hiện (chẳng hạn các hoạt động R&D, bảo vệ môi trường, đổi mới sáng tạo)[77]. Việc quy định các khoản ưu đãi bằng tiền mặt cũng cần đảm bảo tính minh bạch, công khai toàn bộ chính sách và các dự án được hưởng, đảm bảo không gây thiệt cho ngành sản xuất của các quốc gia khác.

KẾT LUẬN

Trong bối cảnh cạnh tranh thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) ngày càng gay gắt, Việt Nam cần kết hợp triển khai các chính sách ưu đãi tài chính, đặc biệt là hình thức **ưu đãi bằng tiền mặt,** song song với việc cải cách mạnh mẽ môi trường kinh doanh, nhằm thu hút các dự án công nghệ cao và phát triển bền vững. So với ưu đãi thuế, ưu đãi bằng tiền mặt mang lại những lợi thế nổi bật và đã được nhiều quốc gia áp dụng thành công trong thu hút các dự án chiến lược. Để phát huy hiệu quả thực tiễn, chính sách, pháp luật về ưu đãi đầu tư bằng tiền mặt cần được thiết kế theo hướng:

(i) Linh hoạt và có trọng tâm, ưu tiên các lĩnh vực công nghệ đột phá như bán dẫn, trí tuệ nhân tạo, năng lượng tái tạo và các ngành có khả năng lan tỏa cao;

(ii) Gắn với các điều kiện ràng buộc chặt chẽ, đảm bảo các mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội, chuyển

giao công nghệ, nâng cao giá trị nội địa và tạo việc làm bền vững;

(iii) Tuân thủ đầy đủ các cam kết quốc tế nhằm bảo đảm cạnh tranh công bằng, tránh rủi ro tranh chấp thương mại, và bảo vệ hài hòa lợi ích.

LỜI CẢM ƠN (ACKNOWLEDGEMENTS)

Nghiên cứu này được hoàn thành bên cạnh sự đóng góp của các tác giả, chúng tôi xin chân thành cảm ơn Tạp chí Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh - Kinh tế - Luật và Quản lý đã tiếp nhận bài nghiên cứu; ThS Trần Thị Kim Đào - Thư ký Tòa soạn, Biên tập viên - Tòng Thị Minh Hải đã hỗ trợ công tác gửi bài, phản biện, chỉnh sửa của các tác giả. Cuối cùng, chúng tôi gửi lời cảm ơn đến các phản biện ẩn danh vì những đóng góp quý báu để bài nghiên cứu được hoàn thiện hơn.

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT (ABBREVIATION)

EU: Liên minh châu Âu

FDI: Đầu tư trực tiếp nước ngoài

GDP: Tổng sản phẩm quốc nội

R&D: Nghiên cứu & phát triển

UNCTAD: Tổ chức Thương mại và Phát triển Liên hợp quốc

WTO: Tổ chức Thương mại Thế giới

XUNG ĐỘT LỢI ÍCH (CONFLICT OF INTEREST)

Các tác giả xác nhận rằng không có xung đột lợi ích nào liên quan đến nghiên cứu hoặc công bố bài báo này.

ĐÓNG GÓP CỦA CÁC TÁC GIẢ (AUTHORS CONTRIBUTION)

TS Đào Gia Phúc là tác giả thứ nhất (Dr Dao Gia Phuc is the first author).

ThS Nguyễn Minh Thủy Vy là tác giả thứ hai (M.A Nguyen Minh Thuy Vy is the second author).

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Reuters. Tesla plans gigafactory in first Mexico investment. [Online]. 2023 [cited 2025 Apr 3]. Available from: https://www.reuters.com/business/autos-transportation/teslas-new-mexico-plant-could-create-up-6000-jobs-foreign-ministry-official-2023-03-01/.
2. Asia N. Apple ramps up India, Vietnam production as tariff safe harbors. [Online]. 2025 [cited 2025 Apr 15].; 2025. Available from: https://asia.nikkei.com/business/technology/apple-ramps-up-india-vietnam-production-as-tariff-safe-harbors.
3. OECD. The Role of Incentives in Investment Promotion: Trends and Practices in OECD Member Countries. vol. 14. OECD Publishing; 2014.
4. Nghị định số 31/2021/NĐ-CP ngày 26/3/2021 của Chính phủ quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành một số điều của Luật Đầu tư, Phụ lục II.
5. Luật Đầu tư số 61/2020/QH14 ngày 17/6/2020, Điều 15. .
6. Vân BV, Đặng Phương Mai. Định hướng hoàn thiện chính sách tài chính đối với FDI ở Việt Nam. Tạp chí Nghiên cứu Tài chính Kế toán. 2022;222(1):26–31.
7. OECD. Tax Incentives and the Global Minimum Tax: Reconsidering Investment Promotion Policies. . OECD Publishing; 2024. p.1 2–15.
8. James S. The attractions of investors to privileged centres: a review of the literature on tax incentives and other investment incentives. World Econ. 2021;44(5):1234–1258.
9. Atkinson RD, Ezell S. How nations compete: Strengthening industrial foundations and constructing advantage in global markets. Governance, Globalization. 2022;15(1-2):10–32.
10. Regulation Of The European Parliament And Of The Council amending Regulation (EU) 2021/241 as regards REPowerEU chapters in recovery and resilience plans and amending Regulation (EU) 2021/1060 , Regulation (EU) 2021/2115, Directive 2003/87/EC and Decision (EU) 2015/1814, Article 21a (2).
11. OECD. Tax Incentives and Global Investment Trends. Paris: OECD Publishing; 2023. p. 45–47. Available from: https://www.oecd.org/economic-outlook/september-2023/.
12. World Bank. Cash-Based Incentives: A Toolkit for Policymakers. vol. 12; 2024.
13. Financial Times. Why cash grants are replacing tax breaks. [Online]. 2025 [cited 2025 May 15]. Available from: https://www.ft.com/content/4f8d39ed-bfa6-407a-8822-6710f5baff8b.
14. Commission approves €902 million German State aid measure to support Northvolt in the construction of an electric vehicle battery production plant to foster the transition to a net-zero economy [Press release]. . vol. 1. Brussels: European Commission; 2024.
15. Vietnam Investment Review. SMEs crucial to Vietnam's value chain. [Online]. 2024 [cited 2025 April 15]. ; 2025. Available from: https://vir.com.vn/cash-subsidies-level-the-playing-field-for-smes-115937.html.
16. Made in China 2025 of State Council of China, Annex 3.
17. CHIPS Act Program Strategy of US Department of Commerce.
18. and Fdi. OECD. FDI Regulatory Restrictiveness Index. [Online]. 2024 [cited 2025 April 17].; 2025. Available from: https://www.oecd.org/investment/fdi.htm.
19. CHIPS and Science Act of 2022, Pub L No. 117-167, §9902, 136 Stat 1376.
20. Inflation Reduction Act of 2022, Pub L No. 117-169, §13404, 136 Stat 1818.
21. CHIPS and Science Act of 2022, Pub L No. 117-167, §102, 136 Stat 1376.
22. Intel Corporation. Intel Announces Next US Site with Landmark Investment in Ohio. [Online]. 2022 [cited 2025 April 19]. ; 2025. Available from: https://www.intel.com/content/www/us/en/newsroom/news/intel-announces-historic-investment-in-ohio.html.
23. White House. Build America, Buy America Act – Federal Financial Assistance. [Online]. 2022 [cited 2025 Apr 19]. Available from: https://bidenwhitehouse.archives.gov/omb/management/made-in-america/build-america-buy-america-act-federal-financial-assistance/.
24. US Bureau of Economic Analysis. Foreign Direct Investment in the U.S. [Online]. 2024 [cited 2025 Sep 10]. . Available from: https://www.bea.gov/data/intl-trade-investment/new-foreign-direct-investment-united-states.
25. White House. Act Sheet: Two Years In, the Inflation Reduction Act is Lowering Costs for Millions of Americans, Tackling the Climate Crisis, and Creating Jobs. [Online]. 2024 [cited 2025 Sep 10].; 2025. Available from: https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2024/08/16/fact-sheet-two-years-in-the-inflation-reduction-act-is-lowering-costs-for-millions-of-americans-tackling-the-climate-crisis-and-creating-jobs/.

26. NIST. Biden-Harris Administration Announces Preliminary Terms with Intel, TSMC, Samsung to Support Domestic Semiconductor Projects. [Online]. 2024 [cited 2025 Sep 10].; 2024. Available from: https://www.nist.gov/news-events/news/2024/03/biden-harris-administration-announces-preliminary-terms-intel-support.
27. U.S. Department of the Treasury. Treasury Releases Proposed Guidance on New Clean Vehicle Provisions to Lower Costs for Consumers, Build U.S. Industrial Base, Strengthen Supply Chains. [Online]. 2022 [cited 2025 Sep 10]. . Available from: https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1162.
28. European Commission. EU-U.S. framework on an agreement on reciprocal, fair and balanced trade. [Onlinet]. 2023 [cited 2025 Sep 10]. . Available from: https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/key-partner-countries-and-regions/united-states-america_en.
29. Korea Joong Ang Daily. Korea, U.S., Japan hold economic security dialogue on supply chains. [Online]. 2024 [cited 2025 Sep 10]. . Available from: https://koreajoongangdaily.joins.com/news/2024-06-06/business/economy/Korea-US-Japan-hold-economic-security-dialogue-on-supply-chains/2063141.
30. OECD. OECD Economic Outlook, Interim Report September 2023. [Online]. 2023 [cited 2025 Sep 10]. ; 2023. Available from: https://www.oecd.org/economic-outlook/september-2023/.
31. Garcia M. The CHIPS Act and the New Era of U.S. Industrial Policy. US: Harvard J Legis. 2023;45(210):215–218.
32. Penalty Provisions, Provision of Information, Negotiation of Mitigation Agreements, and Other Procedures Pertaining to Certain Investments in the United States by Foreign Persons and Certain Transactions by Foreign Persons Involving Real Estate in the United States, Sections 800.501, 802.501, 800.801, and 802.801.
33. Ministry of Commerce of China. Foreign Investment in China Annual Report 2022. [Online]. 2023 [cited 2025 April 26]. ; 1994. Available from: http://wzs.mofcom.gov.cn/ztxx/art/2023/art_e2e09a022cab4b2caf3cd682d9f31c5a.html.
34. and Li J ZW. China's FDI Incentive Policies: Regional Competition and Reform Trends. Beijing: Peking University Press. 2021;.
35. Một số biện pháp thúc đẩy đầu tư nước ngoài của Chính quyền thành phố Thâm Quyến năm 2023, Điều 8.
36. Biện pháp thúc đẩy đầu tư trực tiếp nước ngoài của Chính quyền tỉnh Quảng Đông năm 2020, Điều 12.
37. Một số biện pháp thúc đẩy đầu tư nước ngoài của Chính quyền thành phố Thâm Quyến năm 2023, Biện pháp 3, Điều 2.1.
38. Hướng dẫn khuyến khích đầu tư trực tiếp nước ngoài của Chính quyền thành phố Trùng Khánh năm 2021, Điều 5.3.; 2023.
39. Chính sách khuyến khích đầu tư trực tiếp nước ngoài của Ủy ban Hành chính Khu công nghiệp Tô Châu năm 2022, Điều 4.2.
40. Các biện pháp thúc đẩy đầu tư trực tiếp nước ngoài của Chính quyền tỉnh Quảng Đông năm 2020, Điều 3.1.
41. Rhodium Group, Merics. Chinese investment rebounds despite growing frictions - Chinese FDI in Europe: 2024 Update. [Online]. 2024 [cited 2025 Sep 12]. ; 2024. Available from: https://merics.org/en/report/chinese-investment-rebounds-despite-growing-frictions-chinese-fdi-europe-2024-update.
42. Báo Thị trường Tài chính Tiền tệ. Trung Quốc vẫn là điểm đến hấp dẫn của FDI. [Online]. 2022 [cited 2024 April 10]. Available from: https://thitruongtaichinhtiente.vn/trung-quoc-van-la-diem-den-hap-dan-cua-fdi-67905.html.
43. U.S. Department of the Treasury. U.S. Department of the Treasury's Federal Insurance Office Launches New Partnership with the National Science Foundation on Terrorism and Catastrophic Cyber Risks. [Online]. 2024 [cited 2025 Sep 12]. . Available from: https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy2300.
44. Treaty on the Functioning of the European Union OJ C326/47, Art 107.
45. Bank W, Washington, DC: World Bank. Doing Business 2023: Comparing Investment Policies. . vol. 2020 of 4; 2023.
46. Christian S. EU's response to the US Inflation Reduction Act (IRA). Policy Department for Economic. Scientific and Quality of Life Policies. 2023;p. 7–9.
47. Worldwide Tax Summaries. Germany Corporate - Tax credits and incentives. [Online]. 2025 [cited 2025 Jun 29]. . Available from: https://taxsummaries.pwc.com/germany/corporate/tax-credits-and-incentives.https://www.oecd.org/investment/FDI-incentives-Germany.pdf.
48. Quy định EU số 651/2014 của Ủy ban ngày 17 tháng 6 năm 2014 tuyên bố một số loại viện trợ tương thích với thị trường nội bộ khi áp dụng Điều 107 và 108 của Hiệp ước OJ L187/1, Điều 13-16.
49. Code Général des Impôts (French Tax Code), Art 244 quater B.
50. UNCTAD. World Investment Report 2024. [Online]. 2024 [cited 2025 Sep 10]. Available from: https://unctad.org/publication/world-investment-report-2024.
51. Reuter. Intel spends $33 billion in Germany in landmark expansion. [Online]. 2023 [cited 2025 Sep 10]. Available from: https://www.reuters.com/technology/berlin-sign-agreement-with-intel-after-chip-plant-talks-2023-06-19/.
52. European Investment Bank. EIB Group to accelerate and simplify green investment, boosting European competitiveness, energy security and tech leadership. [Online]. 2025 [cited 2025 Sep 30]. Available from: https://www.eib.org/en/press/all/2025-353-eib-group-to-accelerate-and-simplify-green-investment-boosting-european-competitiveness-energy-security-and-tech-leadership.
53. Allenbach-Ammann J. EU's Vestager warns of fragmentation risks, but expands state aid. [Online]. 2023 [cited 2025 Sep 12]. . Available from: https://www.euractiv.com/news/eus-vestager-warns-of-fragmentation-risks-but-expands-state-aid/.
54. Thu hút FDI trong lĩnh vực công nghệ bán dẫn - cơ hội và thách thức. Cổng thông tin điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam - Bộ Công thương;Available from: https://dangcongsan.org.vn/bocongthuong/tin-tuc-hoat-dong/thu-hut-fdi-trong-linh-vuc-cong-nghe-ban-dan-co-hoi-va-thach-thuc.html.
55. Nghị quyết số 107/2023/QH15 ngày 29/11/2023 của Chính phủ về việc áp dụng thuế thu nhập doanh nghiệp bổ sung, Điều 2, 4.
56. World Bank. Global Economic Prospects; 2023. p. 78–81.
57. UNCTAD. World Investment Report 2023: Investing in Sustainable Energy for All.; 2023. p. 112–114.
58. Luật Thuế thu nhập doanh nghiệp số 67/2025/QH15 ngày 14/6/2025, Khoản 4 Điều 14.
59. Luật Đầu tư số 61/2020/QH14 ngày 17/6/2020, Khoản 1 Điều 15.
60. OECD. Tax Incentives for Investment: A Global Perspective; 2021. p. 45–47.
61. Hải TV. Chính sách thuế Việt Nam trong bối cảnh hội nhập. Hà Nội: NXB Chính trị Quốc gia. 2022;.
62. Báo Kiểm toán điện tử. Để doanh nghiệp lớn càng lớn, "khó rời" Việt Nam. [Online]. 2024 [truy cập ngày 03/5/2025]. . Available from: http://baokiemtoan.vn/de-doanh-nghiep-lon-cang-lon-kho-roi-viet-nam-31223.html.
63. Tạp chí Kinh tế Việt Nam. Lợi hại từ chính sách thuế tối thiểu toàn cầu, nhiều doanh nghiệp đề xuất ưu đãi đầu tư bằng tiền. [Onlinet]. 2024 [truy cập ngày 03/5/2025]. . Available from: https://vneconomy.vn/loi-hai-tu-chinh-sach-thue-toi-thieu-toan-cau-nhieu-doanh-nghiep-de-xuat-uu-dai-dau-tu-bang-tien.htm.
64. Báo Điện tử Chính phủ. Chuyên gia kiến nghị các giải pháp tạo sức bật mới cho tăng trưởng kinh tế khi thực thi thuế tối thiểu toàn cầu. Báo Điện tử Chính phủ. [Online]. 2023 [truy cập ngày 08/5/2025]. Available from: https://xaydungchinhsach.chinhphu.vn/chuyen-gia-kien-nghi-cac-giai-phap-tao-suc-bat-moi-cho-tang-truong-kinh-te-khi-thuc-thi-thue-toi-thieu-toan-cau-119230618093009946.htm.
65. Dự thảo Nghị định về thành lập, quản lý và sử dụng Quỹ hỗ trợ đầu tư.

66. IMF . Fiscal Policy and Subsidy Design in Emerging Economies; 2022. p. 3–5.
67. UNCTAD. World Investment Report 2020: International Production Beyond the Pandemic. ; 2020. p. 106–109.
68. World Bank. World Development Report: Reshaping Economic Geography. [Online]. 2024 [cited 2025 Sep 15]. . Available from: https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/7c5cd962-11ae-4101-8f3f-e15b86135f0e.
69. HH Z, JG S, E L. Tax Incentives for Business Investment: A Primer for Policy Makers in Developing Countries. World Development. 2002;30(9):1497–1516.
70. World Bank. Global Investment Competitiveness Report 2017/2018: Foreign Investor Perspectives and Policy Implications. [Online]. 2024 [cited 2025 Sep 15]. . Available from: https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/28493.
71. Guidelines on State Aid for Climate, Environmental Protection and Energy OJ C80/1, para 89.
72. Commission Regulation (EU) No 651/2014 of 17 June 2014 declaring certain categories of aid compatible with the internal market in application of Articles 107 and 108 of the Treaty OJ L187/1, Art 9(4)-(5).
73. OECD. FDI Qualities Policy Toolkit. Part II, Chapter 4; 2022.
74. S J. Effectiveness of Tax and Non-Tax Incentives and Investments: Evidence and Policy Implications. . Washington; 2024. p. 21–24.
75. EU - Measures Affecting Electric Vehicles from China (Case DS616) from World Trade Organization.
76. Agreement on Subsidies and Countervailing Measures. 15 Apr 1994, LT/UR/A-1A/9, Appendix 1A.
77. Agreement on Subsidies and Countervailing Measures. 15 Apr 1994, LT/UR/A-1A/9, Art 8.

VNUHCM Journal of Economics, Business and Law 2026, 10(2):6726-6736

Open Access Full Text Article

Research Article

Cash incentives for foreign investors: international experiences and policy recommendations for Vietnam

Dao Gia Phuc[1], Nguyen Minh Thuy Vy[2,*]

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

ABSTRACT

Foreign Direct Investment (FDI) plays a pivotal role in the development of nations. Global economic volatility, including changes in tax policies, international political conflicts, and the "nearshoring" trend, directly affects investors' incentives. Numerous countries have been and are implementing a series of new incentive policies, ranging from tax reductions to infrastructure support, to create an attractive investment environment to attract high-quality FDI flows. The competition among nations to attract FDI is intensifying, requiring methodical, innovative strategies to capitalize on opportunities in the digital era. Investment incentives are gradually being recalibrated towards creating the most favorable conditions and opportunities for FDI capital. Cash incentives are a modality worth considering for formulating an effective FDI attraction strategy in the current context.

This article examines the shift in investment incentive forms by summarizing the international and Vietnamese contexts and analyzing the effectiveness of cash incentives compared to the current prominent financial incentive tool, tax incentives. Concurrently, the article also examines the policy frameworks and legal regulations governing cash incentives in three representative countries/regions: the United States, China, and the European Union (EU). Based on the comparative analysis, the article highlights Vietnam's current investment incentives and proposes recommendations that could be applied there.

Key words: Foreign direct investment, incentives, cash incentives, technology, foreign investors

[1]*Institute of International and Comparative Law, University of Economics and Law, Vietnam National University Ho Chi Minh City*

[2]*Fundamental Department, FPT Polytechnic College Dong Nai Campus*

Correspondence

Nguyen Minh Thuy Vy, Fundamental Department, FPT Polytechnic College Dong Nai Campus

Email: vynmt@fe.edu.vn

History

- Received: 23-06-2025
- Revised: 22-09-2025
- Accepted: 30-04-2026
- Published Online: 26-06-2026

DOI : https://doi.org/10.32508/vnuhcmj-ebl.v10i2.1668

Check for updates

Copyright

© VNUHCM Journal. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

Cite this article : Phuc D G, Vy N M T. **Cash incentives for foreign investors: international experiences and policy recommendations for Vietnam**. *VNUHCM J. Econ. Bus. Law.* 2026; 10(2):6726-6736.